

Από το 1998, που πρωτοκυκλοφόρησε, έως το 2011, που επανεκδόθηκε, η «Φωνή» του **Χρήστου Χωμενίδη** (εκδ. Πατάκη) παραμένει ένα συγκλονιστικό βιβλίο για τη ζωή εν Ελλάδι. Παρωδιακή λογοτεχνία, όπως τη χαρακτήρισαν τότε, ή συγγραφικός ρεαλισμός, όπως ο ίδιος επιμένει;

Του **ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΤΣΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ**

Χρήστος Χωμενίδης

Όσο έχω

«Φωνή»

Εχω την εντύπωση πως η «Φωνή» αδικήθηκε όταν κυκλοφόρησε. Παρότι περιέγραφε την Ελλάδα όπως ήταν, με μπουζουκτσήδες, λαμόγια, κορίτσια πρόθυμα να ξεπετάξουν τον καθένα για να κάνουν καριέρα, αετονύχιδες δικηγόρους, επιχειρηματίες της χρονιάς, πολιτικάντηδες της δεκάρας και αμήχανους μετανάστες, εντούτοις ήταν δύσκολο να γίνει αντιληπτή. Σε αντίθεση με το σήμερα, που έσπασε ο καθρέφτης του τίποτα, όπως αποδείχτηκε. Το επανακυκλοφορείς, λοιπόν, για να πάρει το βιβλίο το αίμα του πίσω; Δείχνει τόσο αληθινό! Κατά την ελληνική «μπελ επόκ» (όπως αποκαλώ τη δεύτερη περίοδο της Μεταπολίτευσης, από τα μέσα της δεκαετίας του '80 έως το 2008) έλαμψαν, Στέφανε, όλα τα πρόσωπα που απαριθμείς. Είχε κυριαρχήσει απολύτως η αντίληψη πως η Ελλάδα είναι όχι απλώς μια ευλογημένη χώρα, όπου το μέλι και το γάλα θα ρέουν αιώνια, αλλά κυρίως μια κοινωνία στην οποία όλα επιτρέπονται. Η σχετικοποίηση της ηθικής και της αισθητικής παρήγαγε κάθε λογής τέρατα, τα οποία διαπλέκονταν και συνουσιάζονταν με κραυγαλέο ναρκισσισμό. Είχε, πρέπει να ομολογήσουμε, εκείνη η κατάσταση το ενδιαφέρον ή τουλάχιστον το χάζι της. Ένωθεες ώρες-ώρες μάρτυρας της ρωμαϊ-

κής παρακμής. Των καιρών όπου ο αυτοκράτορας έστεφε ως διάδοχό του ένα άλογο και οι γυναίκες των συγκλητικών τους προωθούσαν εκπορνευόμενες. Το πιο εξωφρενικό, αν και αναμενόμενο κατά βάθος, είναι ότι πολλοί από όσους τότε φόραγαν τα μεταξωτά βρακιά παριστάνουν σήμερα τους αγανακτισμένους, καλούν το λαό σε ανυπακοή και σε εξέγερση. Έχουν το σχέδιό τους: να καταρρεύσει η χώρα, να τους χαριστούν τα δάνεια, να επαναπατρίσουν τα ευρώ που ασφάλισαν εγκαίρως σε ξένες τράπεζες και να αγοράσουν τα πάντα στην Ελλάδα της δραχμής.

Η «Φωνή» όταν πρωτοκυκλοφόρησε, το 1998, άρεσε πολύ στους αναγνώστες. Αντιμετώπιστηκε όμως από τους περισσότερους σαν μια γκροτέσκο σάτιρα. Η Ελισάβετ Κοτζιά, κριτικός στην «Καθημερινή», τη χαρακτήρισε ως το «ευτυχέστερο δείγμα παρωδιακής λογοτεχνίας». Του κάκου επέμενα εγώ πως είχα αποτυπώσει με ακρίβεια ό,τι έβλεπα γύρω μου. Ότι είμαι, στη «Φωνή» τουλάχιστον, ένας ρεαλιστής συγγραφέας. Το 2011 αποφάσισα να την επανεκδώσω πιστεύοντας ότι, πέραν της λογοτεχνικής του αξίας, το συγκεκριμένο μυθιστόρημα είπε τα πράγματα εγκαίρως με το όνομά τους.

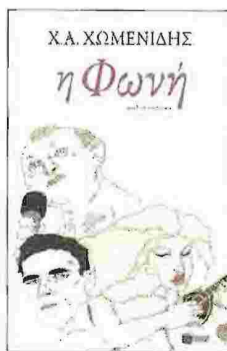
Η σχετικοποίηση της ηθικής και της αισθητικής παρήγαγε τέρατα

Παρ' όλα αυτά, ακόμα η τηλεόραση παίζει κλίσιμα talent shows, οι πολιτικάντηδες δεν εγκατέλειψαν τη Βουλή, στα κωλόμπαρα της επαρχίας εξακολουθεί να γίνεται νταλαβέρι και τα ιερά τσέμ του ελληνικού τραγουδιού και της ελληνικής τέχνης συνεχίζουν να μην αγγίζονται. Γιατί δεν αλλάζει τίποτα σε αυτή τη χώρα; Θα αλλάξει. Το πιστεύω ακράδαντα. Οι συμπολίτες μας παρατηρούν, κρίνουν, σκέφτονται εντονότερα από κάθε άλλη φορά. Η υστερία, ο παιδισμός, η κραυγαλέα άρνηση της πραγματικότητας που κυριάρχησαν κατά την πρώτη περίοδο της κρίσης έχουν αρχίσει ήδη να υποχωρούν. Ολοένα και περισσότεροι αντιμετωπίζουν τη σκληρή αλήθεια κατάματα. Και αντιλαμβάνονται ότι η μοναδική ελπίδα είναι να επανεφεύρουμε το ταχύτερο τους εαυτούς μας και την κοινωνία μας. «Θαν την τσακίσω εγώ τη νοσταλγία σου» γράφει ο μέγας Νίκος Εγγονόπουλος. Νομίζω πως θα τσακίσουμε πράγματι ό,τι καθλώνει το νου και την ψυχή μας. Στοιχηματίζω ότι τα παιδιά μας θα ζήσουν σε μια Ελλάδα η οποία δεν θα συντηρεί στρεβλές δομές, δεν θα μπρुकάζει ρύθους του παρελθόντος, δεν θα επαναπαύεται στο εύκολο και στο πρόχειρο. Σε μία πιο ορθολογική, ανοιχτή και δίκαιη Ελλάδα.

Επεξεργάστηκες, διορθώσες, άλλαξες, επιτάχυνες το ρυθμό του βιβλίου ή επανατυπώθηκε αποράλλακτο με την πρώτη έκδοση; Δεν άλλαξα απολύτως τίποτα. Οι εκ των υστέρων διορθώσεις ενός κειμένου, ακόμα κι αν το βελτιώνουν τεχνικά, του προσδίδουν την επίγευση του ξαναζεσταμένου φαγητού. Η «Φωνή» αποτελεί γνήσιο προϊόν του καιρού της κι αυτό θα την κάνει να αντέξει, εάν αντέξει, και στους μελλοντικούς καιρούς...

Πόσο άλλαξε το γράψιμό σου από τότε έως τώρα; Αυτό θα το κρίνει ο αναγνώστης. Νομίζω ότι είμαι από τους συγγραφείς που το έργο τους βρίσκεται σε διαρκή διάλογο με τη ζωή τους. Εσύ γνωρίζεις, Στέφανε, από πρώτο χέρι όλα τα υπέροχα και όλα τα φρικτά που μου συνέβησαν κατά την τελευταία δεκαεπταετία. Φαντάζομαι ότι με έχουν ωρμάσει καλλιτεχνικά. Το πιο σημαντικό είναι ότι δεν έχει περάσει σχεδόν ούτε μία μέρα δίχως να γράψω ή να σκεφτώ τουλάχιστον πάνω σε εκείνο που γράφω. Ό,τι είχα πρωτονιώσει έφηβος, πως δεν υπάρχει για μένα μεγαλύτερη πρόκληση από μια λευκή σελίδα, εξακολουθεί να ισχύει. Στο ακέραιο.

Στο βιογραφικό σου διαβάζω πως «ο Χρήστος Χωμενίδης προσδοκεί και περιμένει πάντα το καλύτερο». Ανάπτυξε! Εμφορούμαι ως άνθρωπος από μια απέραντη αισιοδοξία, ίσως γονιδιακή, ίσως αποτέλεσμα της άνευ όρων αγάπης που εισέπραξα κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής μου. Αυτή η αισιοδοξία με βοήθησε να επιβιώσω και στις πιο δύσκολες φάσεις. Απεχθάνομαι τη μίρλα, τη μνησικακία, τη μισαλλοδοξία, το «κάθε πέρυσι και καλύτερα», το «πού ήσουν νιότη που 'λεγες...» Πρότυπά μου είναι οι άνθρωποι που πέντε φορές έπεσαν κι έξι φορές σηκώθηκαν και προχώρησαν. Έχει μάλλον να κάνει και με τη μικρασιατική μου καταγωγή. «Τις έστι πλούσιος, μπρε;» ρωτούσε η Λωξάντρα. «Ο εν τω ολίγω αναπαυόμενος». Ένα μόνο δικαίωμα δεν έχουμε: να μη διεκδικούμε κάθε στιγμή την ευτυχία. Την ευτυχία τη δική μας και των γύρω μας. ■

ΦΩΤΟ: ΧΡΥΣΑ ΝΙΚΟΛΑΡΗ